

ČEŠKA

Uradno ime: **REPUBLIKA ČEŠKA**
Državna ureditev: **parlamentarna republika**
Število preb.: **10.302.000**
Površina: **78.866 km**
Glavno mesto: **Praga**
Uradni jezik: **češki**

Republika češka je po razdružitvi od Slovaške, 1.januarja 1993, samostojna država, ki obsega Češko in Moravsko. Tako so presegli dolgoletna nasprotja med deželama, ki se razen v gospodarski razvitosti in v prebivalstvenem razvoju in sestavi razlikujeta tudi po naravnem okolju. Češko-Moravski del je bil do konca 1.svetovne vojne v Avstriji, kjer je doživel industrijsko revolucijo in se je uvrstil med najbolj razvite dežele Srednje Evrope. Češka je leta 1998 bila sprejeta v Evropsko Unijo, leta 1999 pa v zvezo Nato.

NARAVNE RAZMERE:

Češka leži v Srednji Evropi. Zavzema večji del Češkega masiva, del srednjeevropskega sredogorskega pasu, ki je zgrajen iz predkambrijskih granitov, gnajsov in kristalastih skrilavcev. Orednji del dežele je rahlo valovit, proti S nagnjen svet, s širokimi rečnimi dolinami in kotlinami, zapolnjenimi z rodovitno puhlico. Med Češko in Moravsko kotlino leži nizko Češko-moravsko višavje, ki obsega tudi večji del J Češke. Nižji svet s treh strani obdajajo goznata hribovja: JZ-Šumava iz gnajsa, SZ Češko rudogorje in na ___ Sudeti, ki so jih tektonski premiki razkosali na več delov (Lužiško hribovje, Krkonoše, Jeseniki). Meja s Slovaško na V poteka po Z Krpatih, mladonagubanem gorstvu, zgrajenem iz apnencev in skrilavnih glinovcev.

Podnebje je zmerno celinsko s toplimi poletji in hladnimi zimami.

Češke reke odtekajo proti trem morjem: 64% v Severno morje, v Baltsko morje in v Črno morje.

Najrodovitnejša tla so na puhličnih nanosih v dnu kotlin(črnica), v drugih delih prevladujejo manj rodovitni podzoli in rjava gozdna tla.

PREBIVALSTVO:

Naravni prirastek se je v zadnjih desetih letih tako zmanjšal, da je število prebivalcev začelo upadati. (Naravni prirastek 1996. Je bil -2,1 promila) Prebivalstvo Češke je narodno zelo homogeno. 94% je Čehov, med drugimi je največ Slovakov in nekaj Poljakov, Nemcev, Madžarov in Romunov. Pred 2.svetovno vojno so skoraj četrtno prebivalstva sestavljali Nemci, ki so se večinoma priselili v srednjem veku (rudarstvo, trgovina obrt) in v 19.stoletju zaradi industrije. Leta 1945 in 1946 so izgnali 2,87 milijonov Nemcev, njihovo premoženje pa zaplenili. To dejanje še vedno obremenjuje češko-nemške odnose čeprav sta 21.1.1997 podpisali deklaracijo o spravi, ki pa ne ureja premoženjskih zahtev izgnanih Nemcev.

Po verski pripadnosti je 39% katoličanov in ok.4% protestantov. Več kot polovica a je versko neopredeljenih.

Najpogosteje so poseljena širša območja Prage, Brna, severne Moravske in dolina Labe. Zaradi nagle industrializacije so se ljudje predvsem v socialističnem obdobju preseljevali v mesta, ta so hitro rastla, prebivalstvo na podeželju pa se je postaralo.

GOSPODARSTVO:

Največji delež bruto domačega proizvoda predstavlja rudarstvo in industrija(28,1%), prav tako pa je tudi največ zaposlenih v tej dejavnosti (26,9%).

Kmetijstvo:

Glavna poljedelska območja so na rodovitni puhlici v S delu Češke in v dolini reke Ohre, v kotanji J Češke ter na srednjem in J Moravskem. Od žit prevladuje predvsem pšenica in ječmen. Krompir gojijo za prehrano in industrijo. Od industrijskih rastlin sta najbolj pomembna sladkorna pesa in hmelj.

Živinoreja je močno prepletena s poljedelstvom, saj večino živalske krme pridelajo na njivah. V nižjih delih prevladuje prašičereja, perutninarstvo in govedoreja, v višjih predelih pa govedoreja povezana s pašništvom. Sadjarstvo in vinogradništvo je razvito predvsem ob J vznožju Sudetov in v dolini reke Ohre. Vinogradništva je največ na J Moravskem, nekoliko manj na S Češkem.

Gozdarstvo:

Češka ima kar 33,3% površine pokrite z gozdom. Najobsežnejši so na hribovitem obrobju Češke kotline. Več kot polovica gozdov je zelo prizadeta predvsem zaradi kislega dežja in emisij SO₂, predvsem iz TE na rjavi premog na S Češkem.

Rudarstvo in energetika:

Zelo pomembno je premogovništvo: črni premog(20,9mio.t) pridobivajo predvsem na S Moravskem in srednjem Češkem, rjavi premog pridobivajo v velikih dnevnih kopih na S Češkem (58mio.t-5.na svetu). Zaradi dnevnih kopov in emisij SO₂ iz TE spada t.i. »črni trikotnik« na tromeji Češke, Poljske in nekdanje NDR med ekološko najbolj ogrožena območja v Evropi.

Od drugih surovin pridobivajo še nekaj uranove rude, magnezita in kamene soli ter na S Moravske še zemeljski plin.

Tri četrtine el.energije pridobivajo v TE(predvsem iz rjavega premoga na S Češkem), 22%v JE in le 13% HE.

Industrija:

V Srednji Češki je največ strojne industrije. Največje industrijsko središče je Praga. Ima zlasti veliko strojne, elektrotehnične in tekstilne industrije, Kladno je središče strojne industrije, v Mladi Boleslavi je sedež Škodove avtomobilske industrije, Plzen pa ima avtomobilsko in strojno industrijo in pivovarne.Na S Češke je razvita kemična, keramično-steklarska in tekstilna industrija. Večji industrijski središči sta še Brno s strojno, elektrotehnično in tekstilno industrijo ter Zlin, središče obutvene industrije.

Turizem:

V kotlinah ob tektonski črti pod Češkim rudogorjem je vrsta toplic in slatin, ob katerih so nastala svetovno znana letovišča.